

Anadin Tokmić:

Dobio sam poruku sa linkom do jednog članka. Okrenuo sam se svojoj supruzi i rekao da nije moguće da se to dešava. Ona je pogledala moje lice koje je izgledalo mahnito, iznenađeno i zbunjeno. Rekao sam joj da to nije moguće – da se Mirsad kandiduje za predsjednika! Mislim, vidim ga, i povremeno sam vidio da radi takve stvari pa znam da je neko ko je spreman da pokuša bilo šta što mu padne na pamet ili što osjeti u svom srcu, ali nisam ovo očekivao tako iznenada. Ne mislim da je i sa kim porazgovarao o tome, mislim da je to jednostavno nešto što je odlučio da uradi, i mi smo bili zaista iznenađeni. Htio sam da mu pošaljem poruku, prosto kako bih se uvjerio da to nisu neke lažne vijesti ili nešto što je neko stavio na Twitter. Poslao sam poruku a u međuvremenu sam pogledao jedan program na TV-u na kom se on ponekad pojavljuje, na Face TV-u, i ugledao sam ga kako potvrđuje da se kandiduje za predsjednika, i tako sam se uvjerio da to nisu bile nekakve lažne vijesti. Bilo je to stvarnost i bilo mi je jako drago. Bio sam iznenađen. Par stvari mi je prolazilo glavom, ali definitivno sam ga uvijek doživljavao kao nekog ko će uraditi nešto veliko jednog dana, i uvijek sam ga zamišljao kao predsjednika Bosne. On je upravo neko koga mogu zamisliti da može promijeniti zemlju i koji bi mogao učiniti da to bude bolje mjesto za sve koji tu žive a ne samo za određene religiozne i nacionalne grupe koje grade te identitete koji sve drže podijeljenima, tako da ih je lakše kontrolisati. Vidim ga kao nekog ko može ujediniti zemlju i kreirati platformu za uspjeh. I on je to uradio. Kao što smo vidjeli, i pored sve te korupcije, a ja sam studirao ekonomiju, ako pogledate koliko glasova je dobio po uloženom novcu, on je nadmašio sve. Neobično je vidjeti to. Mislim da bi lako pobijedio da je imao više finansijske podrške.

Clark Curtis:

Reci nam malo o tome. Saznao si to i onda si bio iznenađen ali ne baš potpuno iznenađen. Kaži nam više detalja o tome. Šta u vezi njega te navelo da pomisliš da je to iznenađenje, ali da i nisi baš potpuno iznenađen?

Anadin Tokmić:

Pored toga što je vrlo uspješan profesor na univerzitetu UNC Charlotte i izvršni direktor Inicijative nauke o podacima (*prim. prev. Data Science Initiative*), Mirsad je takođe osnovao brojne grupe i organizacije koje pomažu da se bosanska zajednica zbližava. Jedna od njih je, zaboravio sam akronim ali ako studirate na doktorskom studiju ili ako ste završili doktorski studij, možete se učlaniti u tu bosansku alumni mrežu kako biste pomogli umrežavanje te pomogli odnosno bili mentori drugima i pomogli im da postanu uspješni. Pored toga, on je takođe osnovao jedno savjetodavno vijeće koje pomaže u borbi nekih negativnih interesa koji potiču iz Republike Srpske a koji žele da kažu da se genocid nikad nije desio. I oni koriste javni novac da lobiraju političare u Sjedinjenim Državama da se pridruže toj priči da se genocid nikad nije desio. Dakle, ovo savjetodavno vijeće koje je on osnovao zapravo radi na uzvraćanju na to i pomaže da se održi nedirnutom istinita priča u Sjedinjenim Državama unutar organa vlade. Dakle, vidjevši ga u svim tim drugim organizacijama, to mi je pokazalo da je njemu zaista stalo do Bosne i da želi da pomogne tom narodu. Zbog takve pozadine, zajedno sa njegovim akademskim uspjehom i uspjehom u nekim industrijama, vidim da bi on uradio nešto ovakvo, ali nisam znao, i ipak je došlo niotkuda. To je dio koji me iznenadio, ali uvijek samo osjećao da bi on ovo mogao uraditi. Zbog toga je došlo do takve izmiješane reakcije: da, bio sam iznenađen, ali ne baš previše iznenađen.

Clark Curtis:

Po pitanju poznavanja zemlje i poznavanja potrebe za promjenom, zašto je to što on radi toliko važno za Bosnu i Hercegovinu?

Anadin Tokmić:

Nakon rata, kao što ti je poznato i kao što je poznato mnogima, Dejtonskim ugovorom uspostavljen je čorsokak koji nije dizajniran za uspjeh, koji je dizajniran da održi podjele i skoro da izgradi virtualne zidove unutar zakona i unutar granica. Možete vidjeti da granice još uvijek postoje, na neki način. Kad sam svoju suprugu po prvi put odveo u posjetu Bosni 2015. godine, bilo mi je teško objasniti joj da sam ja rođen u Doboju, a Doboje je u Republici Srpskoj ali većina moje porodice ima prebivalište u Federaciji Bosne i Hercegovine. Bilo mi je teško objasniti joj

da imaju dva različita entiteta, i kad pređemo iz jednog u drugi, pismo se promijeni iz latinice u ćirilicu, tako da se osjeća skoro kao da ste u drugoj državi, pogotovo za nekog kao ja koji ne živim tamo nego samo posjećujem s vremena na vrijeme. Ona je takođe to osjetila, kao da prelazi u drugu državu. Ta podjela postoji još uvijek, iako smo 25 godina iza nje. Dakle, njega vidim kao nekog ko će promijeniti pravac diskusije o tome ko je Srbin, ko je Hrvat, a ko je Bošnjak. Dosta nam je toga i moramo kreirati diskusiju o tome kako smo Bosanci. Kroz historiju, svaka zemlja koja je imala svoje padove mora da zapamti takvu historiju i podučava o njoj na pravi način. A znamo da trenutno postoje različite knjige za različite grupe ljudi, ali treba nam barem jedna knjiga sa tri različite priče, dok ne osmislimo jednu koherentnu priču. Međutim, i sama promjena diskursa i diskusije za početak, sisanje sjemena u umovima mlađih generacija koje dolaze, putem njegove kampanje, putem organizacije političke stranke će pripremiti zemlju za uspjeh. To nije samo njegova pobjeda, jer ta pobjeda, kao što je on i sam rekao, i nije neka pobjeda jer kao predsjednik Bosne i Hercegovine nemate mnogo moći. Imate nešto, ali je ta moć vrlo ograničena. Međutim, promjena načina razmišljanja ljudi o zemlji – to je ogromno. To je nešto što je iznad pobjede na predsjedničkim izborima.

Clark Curtis:

Zbog njegovog uspjeha, nekad on ne voli što ja to kažem, ali ja to želim jer to je njegov uspjeh i rezultati su bez presedana, kao što znaš, i volio bih ono što se sada dešava nazvati historijskim; kako se osjećaš kao Bosanac zbog ovoga što je on postigao i što onoga što ide naprijed? Jer definitivno nije gotovo.

Anadin Tokmić:

Mislim da će Bosna imati sve više i više ljudi koji će biti uzbuđeni zbog ovog kad ovo počne polako da postaje nešto veće i ljudi će polako početi da se bude i shvataju da nam ovo treba kako bismo promijenili zemlju. To što imamo mlade kojima ovo daje energiju i koji su uzbuđeni zbog ovoga pokazuje da je ovo nada, i da je ključ uspjeha pokazati da ima nade i da nije sve tako beznačajno, da se može donijeti promjena. Kad ja lično vidim sve ovo i ishod svega, počinjem da se više nadam za Bosnu i postajem optimističniji po pitanju te zemlje, iako od svoje porodice

svaki dan čujem da je zaista loše. Međutim, sada postoji vizija kojoj se ljudi mogu priključiti i učiniti je dijelom svoje historije. Oni se ne moraju zakačiti za ono čega su se prethodne generacije držale. Tako da sam pun nade.

Clark Curtis:

Njegova poruka koja je dio kampanje, kad smo razgovarali sa mladima od 24 ili 25 godina koji su volontirali u kampanji, je da se tu ne radi o njemu, nego o poruci i pokretu koji ide naprijed, a on će biti dio toga. To je jasno, ali u njegovom idealnom svijetu to bi bilo tako da se pripremi i obučni neko ko bi onda bio predsjednički kandidat. Kako to doživljavaš ti i ljudi poput tebe, da bi on za četiri godine mogao biti kandidat, ali bi mogao i ne biti, nego raditi na širenju ove poruke?

Anadin Tokmić:

Mislim da će taj proces biti pun izazova, jer ovo je nešto novo a sve što je novo nailazi na izazove. Mora se kreirati povjerenje, morate dovesti do toga da se ljudi u potpunosti emotivno vežu za to, a takođe se mora izgraditi struktura i trebaju finansije. Treba se izgraditi zaista uvjerljiv slučaj da neko ovo može započeti i sprovesti do kraja. Kao mlađa osoba koju, pretpostavljam smatraju članom milenijskog naraštaja i kao Bosanca odnosno Bosanca iseljenika, rekao bih da postoji takav kandidat negdje i da takvu osobu samo treba pronaći: osobu koja zna govoriti o jedinstvu, koja zna govoriti o optimizmu, koja zna govoriti o eliminaciji korupcije. Moramo razgovarati ne samo sa mladim ljudima nego i mladi treba da razgovaraju sa starijim generacijama. Mora se barem pomoći da se otvori dijalog. Mora se dosegnuti do svih ovih različitih generacija kako bi se zaista osjetila podrška. Taj novi kandidat kojeg tražimo treba da može to da postigne. Mora biti u stanju da privuče širok spektar generacija kao i religioznih i nacionalnih skupina.

Clark Curtis:

Ranije smo govorili o emotivnim ožiljcima koje ljudi još uvijek imaju od rata. Reci nam malo više o tome, o genocidu. Ti imaš porodicu, a i mnogi drugi su izgubili svoje voljene ili su

općenito oni koji su preživjeli sve to. Reci mi molim te malo više o tome. Ti ožiljci su tu, i oni su u suštini konstantno prisutni.

Anadin Tokmić:

Da. Ja sam imao dovoljno sreće da budem vrlo mlad kad se to dogodilo. U suprotnom, mislim da bi se situacija drugačije odvijala. Napustio sam Bosnu kad sam imao pet godina, na samom početku 1992. godine kad je rat započeo. Većina moje porodice je ostala, osim moje majke, mog brata i mene, i jedne moje tetke koja je zapravo otišla prije nas. Otišli smo u Hrvatsku u to vrijeme, i ostali dvije godine, i za to vrijeme nisam vidio svog oca. Ali ipak, bio sam dovoljno mlad da bi me nešto drastično oštetilo ili prouzrokovalo noćne more. Međutim, razgovarao sam sa svojim ocem. On je bio ratni zarobljenik. Njega su zarobili Srbi, mučili, morao je raditi sve vrste napornih poslova, a ponekad su čak i pucali u njih ili bacali bombe blizu njih, tako da su geleri letjeli na sve strane, i on zapravo još uvijek ima gelere u svom tijelu, zbog kojih ne smije raditi magnetnu rezonancu jer su neki od njih u njegovom mozgu i ako bi se pomjerali oni bi oštetili njegov mozak. Kad posmatramo njega, on je povučena osoba koja ne priča mnogo. Siguran sam da je učinak na njega bio puno veći nego na mene, s obzirom da je njegovo iskustvo bilo jako drugačije od moga. Dakle, kad govorimo o ožiljcima, tu su i fizički ožiljci svih onih koji su zapravo bili tu, koji su učestvovali u bitkama i u rovovima, i koje su zarobljavali neprijatelji. Imamo sreće da je on još uvijek stanju da ima posao i da ne uzima nikakve lijekove. Dakle, on ima snažne živce. Ali, neki ljudi iz moje porodice sa mamine strane, kao moja tetka koja je nedavno umrla, kao što sam spomenuo, ona se borila sa oštećenjem živaca. Zbog pomisli o umiranju ili o tome da će vas raznijeti granata jednog dana. Srećom ona nikad nije fizički povrijeđena, ali ideja o tom ratu joj je kreirala ožiljke za čitav život. Budila bi se usred noći i govorila mračne stvari ili bježala od nekog zamišljenog ko ju je tjerao, i istrčala bi kroz vrata, još uvijek nesvjesna da je tu i dolazeći iz neke teške i mračne dimenzije. Dugo vremena se borila s tom bolešću, i na kraju je umrla i ne mora više da se bori s tim. Bio sam naravno jako tužan što je umrla jer puno sam ju volio, ali pozitivna stvar koju vidim u tome je to što ne mora više da bori te bitke. Moja druga tetka je izgubila muža u ratu. Morala je othraniti dijete kao samohrana majka, i jedva je pronalazila posao, kao čišćenje kuća drugih ljudi. Bilo joj je jako teško ali

srećom porodica joj je pružila podršku. Moji djed i nana su joj prilično pomogli i ona je othranila divnog sina, i sad ona može imati nadu zbog svog sina i zbog unučadi koju sad ima. Međutim, bilo je jako teško preživjeti taj period i nositi te ožiljke bez svog muža i sa drugom tetkom koja se tako dugo borila sa svojom bolešću. Teško je, zaista je teško.

Clark Curtis:

Ti emotivni ožiljci, kao što si i ti rekao, to nije nešto što se samo jednom pojavi. To je skoro pa svakodnevna pojava koja prolazi njihovim umovima. Nije nešto što se javi samo povremeno, nego je konstantno.

Anadin Tokmić:

To je tačno. Primijetim to kad posjećujem svoju porodicu u Bosni. Išao sam tamo 2008. godine i ostao dva mjeseca preko ljetnjeg raspusta. Tokom ta dva mjeseca viđao sam naročito tu svoju tetku koja je imala to neurološko oboljenje. Bila je sve gore i gore tokom ta dva mjeseca mog boravka tu, i to je bilo svaki dan. Jednog dana bi pomislila da neko pokušava da ju povrijedi iz helikoptera, i uvijek je bilo nešto u vezi helikoptera, ili teleskopa, ili snajpera ili tako nečeg. Mislim da su to bile slike u njenom mozgu koje su nekako snimljene za vrijeme rata, svi scenariji toga što bi joj se moglo dogoditi. Srećom pa se ništa od toga nije dogodilo, međutim, ideja da je konstantno živjela u strahu je ugrađena u njen mozak i njene nerve tako da joj nije dozvoljavala da živi slobodan život nakon rata. Bio je to svakodnevni izazov s kojim se susretala. Neki dani bi bili malo bolji, kad bi joj lijekovi donekle pomogli, ali onda bi se njeno zdravstveno stanje pogoršalo samo par dana kasnije. Sjećam se jednog slučaja kad smo spavali na prvom spratu kuće i iznenada sam začuo glasan tresak. Srećom pa je to bio prvi sprat jer, ona je iskočila kroz prozor, sa staklom još uvijek netaknutim na njemu. Morali smo zvati hitnu pomoć da ju odvezu u bolnicu jer je bila povrijeđena. Govorila je da je neko tamo i da su pokušavali da ju povrijede pa je pokušavala da pobjegne. Jedno od mojih prvih sjećanja na rat je to kad sam imao pet godina i igrao se napolju sa mojim bratom koji je tad imao 3,5 ili 4 godine, i sa još jednim djetetom iz komšiluka. Igrali smo se sa štapovima, pretvarali se da su to puške i ganjali jedan drugog po komšiluku. Iznenada sam začuo vrlo glasnu sirenu. Nisam imao pojma odakle je to dolazilo i

nisam imao pojma šta je to bilo, ali moja mama je istrčala iz kuće, zgrabila mene, mog brata i našeg druga, i pretrčala preko ulice do komšijine kuće, i otišli smo u rov koji je iskopan relativno duboko i koji je imao nekakvu drvenu konstrukciju. Ne sjećam se dobro detalja, ali tu smo proveli dva dana, dok sirene nisu prestale. Ja sam mislio da je to bio dio igre, mislio sam da se moja mama igrala s nama, ali zapravo je bilo nešto sasvim suprotno od toga. Imali smo nešto hrane i vode tu za tih par dana, ali razlog našeg boravka tu je zapravo bilo vazdušno bombardovanje oblasti u kojoj smo živjeli, jer je bilo puno fabrika u Tešnju pa su neprijatelji Srbijanci pokušavali da ih sve unište kako se ne bi mogle koristiti za proizvodnju oružja ili bilo šta drugo. Ubrzo nakon tog incidenta, imao sam puno sreće jer je moja mama uštedjela dovoljno novca da nas odvede iz Tešnja u Hrvatsku u izbjeglički kamp. Ona je povelala mog brata i mene, stavila nas na svoje krilo i vozili smo sporednim putevima jer se normalnim putevima nije smjelo voziti zbog neprijatelja. Vozili smo i preko njiva, nadajući se da se autobus neće prevrnuti ili zaglaviti u blatu. Srećom, uspjeli smo se izvući. Ja sam imao tu sreću, a drugi nisu imali tu sreću ni tu mogućnost.